

УДК 737.22 : 930.2

Сухонос Р.Ф.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ АТРИБУЦІЇ МЕДАЛЕЙ ЗАМОРСЬКИХ КАМПАНІЙ ФРАНЦІЇ 2-Ї ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

При прикладному знайомстві з предметами фалеристики Франції часто постає проблема атрибуції часу виготовлення того чи іншого зразка. Протягом ХІХ століття на переважній більшості з численних медалей пошани міністерств Другої імперії, а потім і Третьої республіки, вирізалось гравером чи карбувалось ім'я нагородженої особи, а також рік здійснення подвигу чи подання до нагородження. В той же час пам'ятні медалі за військові кампанії залишались безіменними.

Вручення пам'ятних медалей військовим як в армії, так і на флоті часто затягувалось на роки. В таких обмежених за часом і людьми кампаніях як Друга опіумна війна, Перша і Друга франко-малагасійські війни, Перша і Друга франко-дагомейські війни, більшість військових отримали свої відзнаки за період в 1...2, максимум до 3-х років. А в масштабних конфліктах з великою кількістю залучених військ, таких як Мексиканська експедиція, Тонкінська кампанія, Боксерське повстання – до 7 років. Це легко відслідкувати за іменними дипломами, які вручались разом з медалями.

Практично одночасно з офіційними нагородженнями починалось виготовлення так званих «приватних» медалей (фр. fabrication privée). Вони були затребувані на випадок втрати офіційної медалі; в очікуванні офіційної медалі, яка «запізнюється»; а також для колекціонерів-фалеристів. Випускаються такі медалі дотепер, тому питання їх ідентифікації має значний практичний інтерес.

Так, у медалі за Другу опіумну війну в Китаї (рисунок 1, а), заснованої декретом імператора Наполеона III в 1861 р., головним фактором для розрізнення є ім'я медальєра, клейма і тип вушка медалі. Офіційні медалі виробництва паризького монетного двору (фр. Monnaie de Paris) виготовлені зі срібла, підписані ім'ям скульптора Альберта Барре – «BARRE», з великим округлим вушком, клеймами «голова орла» на вушку і «якір» на реверсі є артефактами своєї епохи. Медалі, підписані «SACRISTAIN F.», «E.FALOT», «E.F.», або зовсім без імені медальєра, а також медалі із вушком типу «маленька куля», – виготовлені приватно, і часто значно пізніше. Вони можуть супроводжуватися клеймами срібла: «голова кабана» (1870-і – 1960-і роки), «краб» (1960-і – 1980-і роки) (див. рис. 2), а також клеймами виробника.

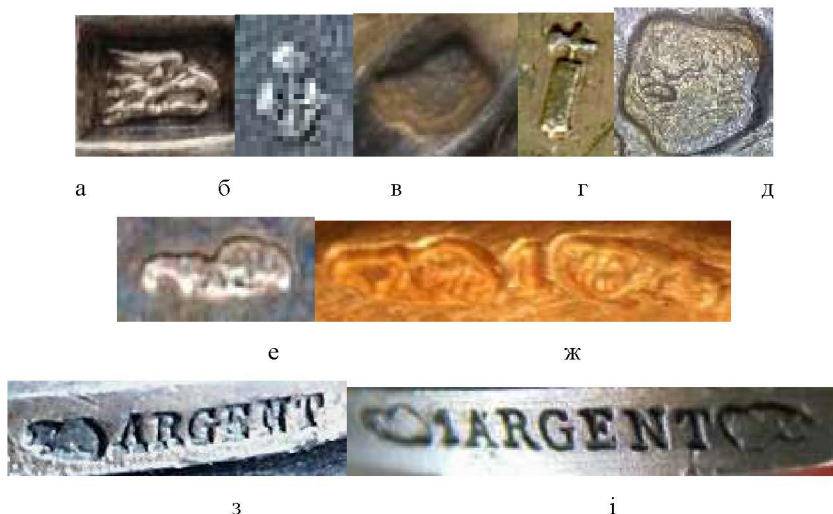
а – Médaille commémorative de l'expédition de Chine;

б – Médaille commémorative de l'expédition du Mexique

Рисунок 1 – Медалі часів Другої імперії

Оригінальна медаль за Мексиканську експедицію, встановлена декретом в 1863 році (рисунок 1, б), виготовлена на державному монетному дворі Парижа – також єдиного зразка: підписана «BARRE», з циліндричним вушком, має клейма «голова орла» і «якір» на реверсі. Одночасно незалежно від монетного двору також почався випуск приватних медалей, зокрема, підписаних «SACRISTAIN.F.», без клейм. Починаючи з 1863 року і до наших днів також інші фірми виготовляють схожі медалі, але з відмінностями: без імені скульптора; часто без клейм, з клеймами «голова кабана» або «краб»;

медалі з бронзи або посрібленої бронзи з відповідними клеймами на гурті («BRONZE» і «AB&Cie») виробництва Arthus Bertrand (1960-і роки).

а – «голова орла»; б – «якір»; в – «голова кабана»; г – «фасції»; д – «краб»; е – «ріг достатку» (~); ж – «~1~»; з – «~ARGENT»; і – «~IARGENT ~»

Рисунок 2 – Клейма на срібних нагородах Франції

Медалі за Тонкін (1885 р.), Мадагаскар (1886 р.), Дагомею (1892 р.) (рисунок 3, а, б, в) були засновані вже за часів Третьої республіки. І це одразу видно з нового дизайну медалі. Замість профілю імператора на аверсі медалі тепер портрет жінки – символу Франції, підписаний ім'ям скульптора «DANIEL DUPUIS».

На цих медалях виробництва монетного двору Парижа, починаючи з 1880 (за іншими даними з 1886) року, на реверсі медалі обов'язково ставилось клеймо «ріг достатку» (далі використано позначення «~»). Додатково на гурті могло бути клеймо:

«~ARGENT» – з 1880 до 1913 року;

«~ARGENT~» – з 1901 по 1913 р.;

«~IARGENT~», «~IARGENT», «~1~» – з 1903 по 1972 р.;

«~2ARGENT~», «~2~» – з 1921 по 1997 р.;

«~1*~» – з 1973 по 1996 р.

На офіційних медалях за Мадагаскар (1886 р.) і Дагомею (1892 р.) також має бути клеймо «фасції» (клеймо Жана Лагранжа – головного гравера монетного двору Парижа в 1880–1896 рр.).

